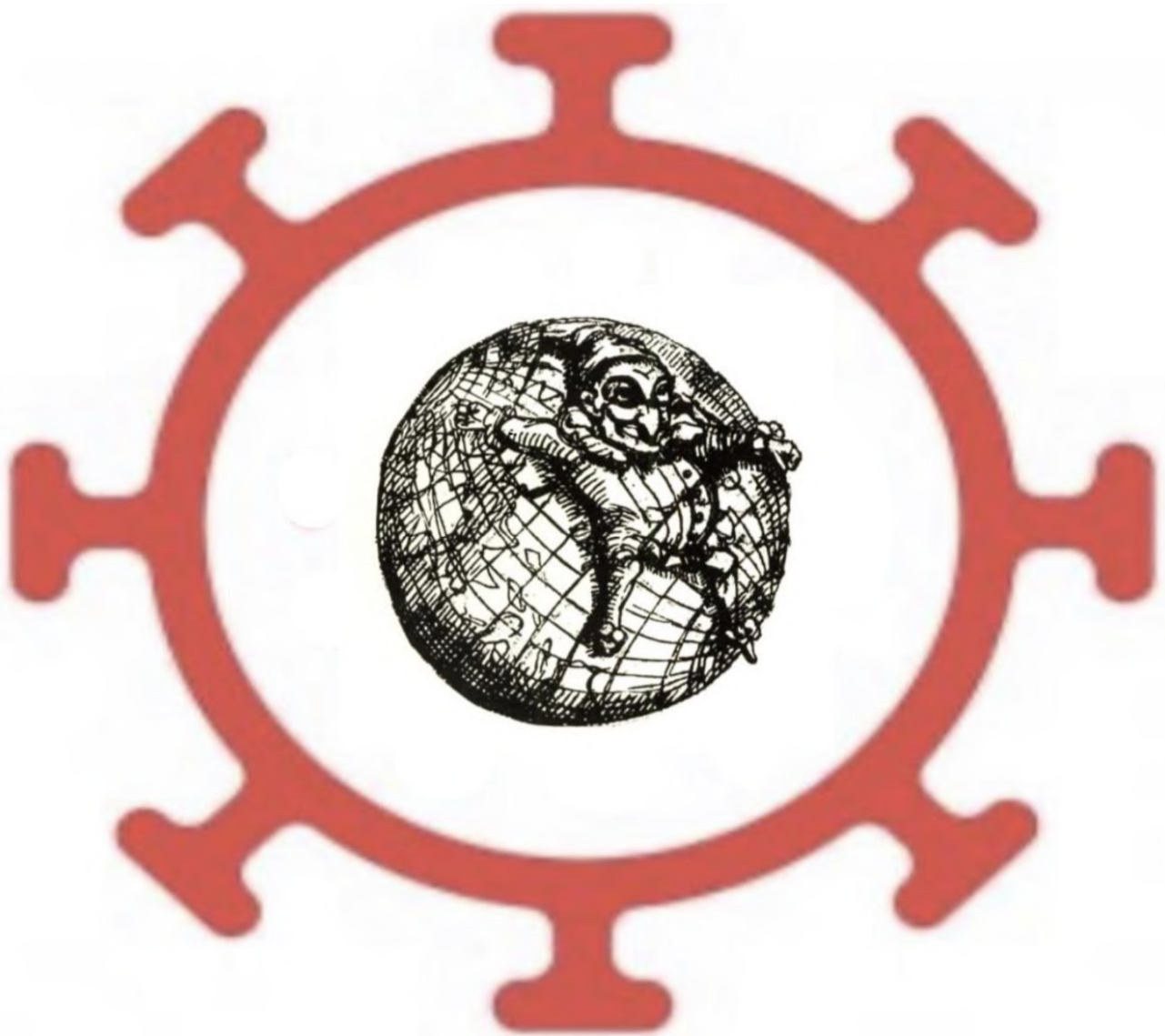

Kunst, cultuur, coronavirus en creativiteit

**Als je niet naar buiten kan of mag, dan haal je de poppentheaterwereld
toch naar binnen? Een werkelijke en een denkbeeldige,
maar toch zichtbare poppentheaterwereld.
Online zijn wij altijd open!**

Kunst, cultuur, coronavirus en creativiteit

Als je niet naar buiten kan of mag, dan haal je de poppentheaterwereld toch naar binnen? Een werkelijke en een denkbeeldige, maar toch zichtbare poppentheaterwereld.
Online zijn wij altijd open!

Afbeelding: de oud-Hollandse Jan Klaassen zoekt de juiste weg. Aanwijsborden met symbool coronaviruspandemie. Illustratie: Ad Swier. Concept: OvdM.

Kunst, cultuur, coronavirus en creativiteit

**Als je niet naar buiten kan of mag, dan haal je de poppentheaterwereld toch naar binnen? Een werkelijke en een denkbeeldige, maar toch zichtbare poppentheaterwereld.
Online zijn wij altijd open!**

Inhoudsopgave

Grasduinen in het rijke en diverse poppentheatererfgoed aanbod	6
Een vleugje virtuele poppentheatercultuur in een digitale vitrine	6
Lees-, kijk-, en luistervoer via mobieltje en computer	6
Pulcinella, puttipu en cappuccino: foekepot en koffie – Jan Klaassen op een poppenkast-thee-en-koffiestel	7
Prrrrrrrrrr. Pulcinella in gevecht met het Coronavirus. Animatiefilm	8
Onlinecollectie en educatie	9
Internationale poppentheatercollectie: een bron van inspiratie	9
Cultuursnuiver: corona wc-papierhype en de oud-Hollandse Jan Klaassen op de pot	9
Poppenspe(e)lmuseum	10
Een kijkje in de poppenkast: een tastbare ontmoeting met geuren	11
Pulcinella, Polichinelle, Petroesjka en Mr Punch	11
Geestelijk vader	11
Beeldend kunstenaars, auteurs en poppenspelers	13
Thema-tentoonstellingen	13
Viertalige poppentheater-speel-kijk-voel-ruik-lees-en-luisterboeken	14
Poppenspe(e)lmuseumbibliotheek	16
Een bonte stoet boeken	18
Strip- en kunstenaarsboeken	22
Kinder- en prentenboeken	28
Avonturen	36
Wayang	38
Muziek	39
Dupák	41
Jan Klaassen	41
Omhelzing en applaus	41
Extra afbeeldingen	42
Museum informatie: adres, openingstijden e.d.	45

Afbeelding: Napolitaanse Pulcinella met mobieltje. Hij is de wit geklede en zwartgemaskerde stamvader van veel Europese poppenclowns. Zie ook: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/Mobilefirst.pdf>.

Kunst, cultuur, coronavirus en creativiteit

**Als je niet naar buiten kan of mag, dan haal je de poppentheaterwereld toch naar binnen? Een werkelijke en een denkbeeldige, maar toch zichtbare poppentheaterwereld.
Online zijn wij altijd open!**

Grasduinen in het rijke en diverse poppentheatererfgoed aanbod

Je zou er zó voorbijrijden als je daadwerkelijk vanuit het pittoreske dorpje Vorchten (Noordoost-Veluwe) langs de Kerkweg richting de rivier de IJssel gaat: die laatste en statige boerenwoning uit 1914 aan de rechterkant tussen hoge bomen voordat je de dijk op gaat.

Een achteloze vermoeden dat ramen – voorzien met traditionele taferelen – een bevindt, tenzij je beeltenis van de Klaassen en zijn merkt met daarpijl die wijst naar museum.

passant zal niet zich daar achter de van afbeeldingen poppentheaterheel andere wereld het bord met de oud-Hollandse Jan vrouw Katrijn op- onder een rode het Poppenspe(e)l-

Een vleugje virtuele poppentheatercultuur in een digitale vitrine

Tussen twee hoge heggen bereik je de museumentree en word je hartelijk ontvangen door Otto van der Mieden, poppenspeler en directeur-conservator van dit bijzondere museum dat gesticht is in 1984. Wanneer je vanuit de vestibule de vertrekken van het museum binnentreedt, weet je niet direct waar je het eerst moet gaan kijken. Maar al gauw beseft je dat het museum werkelijk alles verzamelt dat onder de noemer cultureel-historisch erfgoed van het (volks)poppentheater valt. Ontdek op <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/index.html> dé online schatkamer van het internationale poppentheater.

Lees-, kijk- en luistervoer via mobieltje en computer

Omdat het Poppenspe(e)lmuseum vanwege de coronavirus nu voor onbepaalde tijd fysiek gesloten is, geven wij onze bezoekers graag de gelegenheid om op virtuele wijze een bezoek te brengen aan het museum. Thuis, vanuit een luie stoel of aan de eettafel, valt zo heel veel poppentheatercultuur op te doen. Dwaal en grasduin door onze virtuele poppentheatercollectie zonder te hoeven wachten of in de rij te staan. Bekijk in je eigen tempo onze verzameling. Schuif aan en zorg zelf voor een kopje koffie, thee of een andere versnapering.

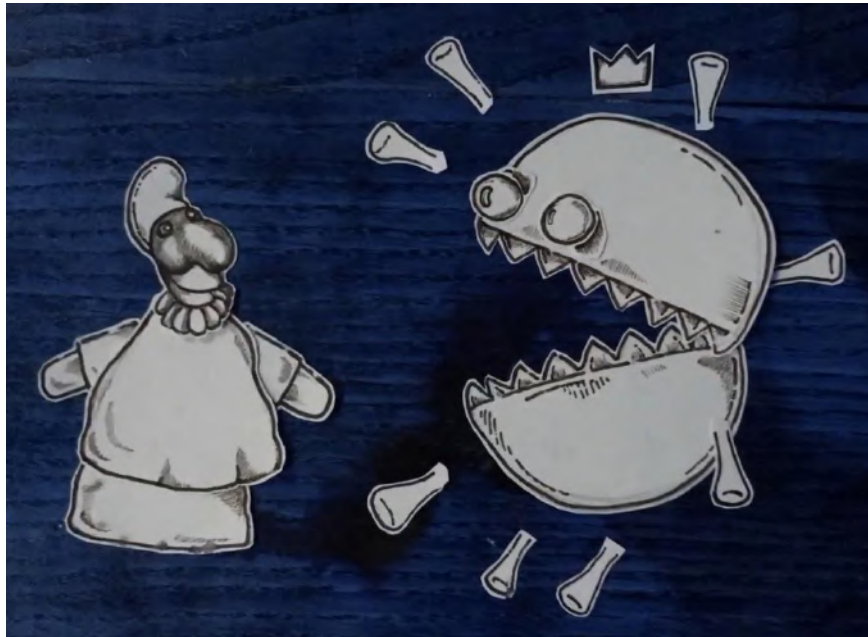

Pulcinella, puttipu en cappuccino: foekepot en koffie

Drink tijdens je – toekomstige? – bezoek aan het Poppenspe(e)lmuseum eens een kopje koffie bij Trijntje Peterselie: het koosnaampje van de oud-Hollandse Jan Klaassen voor zijn echtgenote Katrijn. Hieraan is de naam van ons museumbuffetje ontleend. Op het plaatje hierboven is Pulcinella te zien op een cappuccino- en espressokopje. Onder het woord 'Vesuvio' is Castel dell'Ovo ('Kasteel van het ei') te ontdekken. De Vesuvius met zijn rookpluim en de baai van Napels is een panorama dat je ook veel tegenkomt als achtergronddecor in de Napolitaanse straatpoppenkast. Rechts van het woord 'Pulcinella' is een pizza afgebeeld. De clown bespeelt een puttipu: een foekepot. De steel van de afgebeelde lepel heeft de vorm van een rode peper.

Jan Klaassen op een poppenkast-thee-en-koffiestel

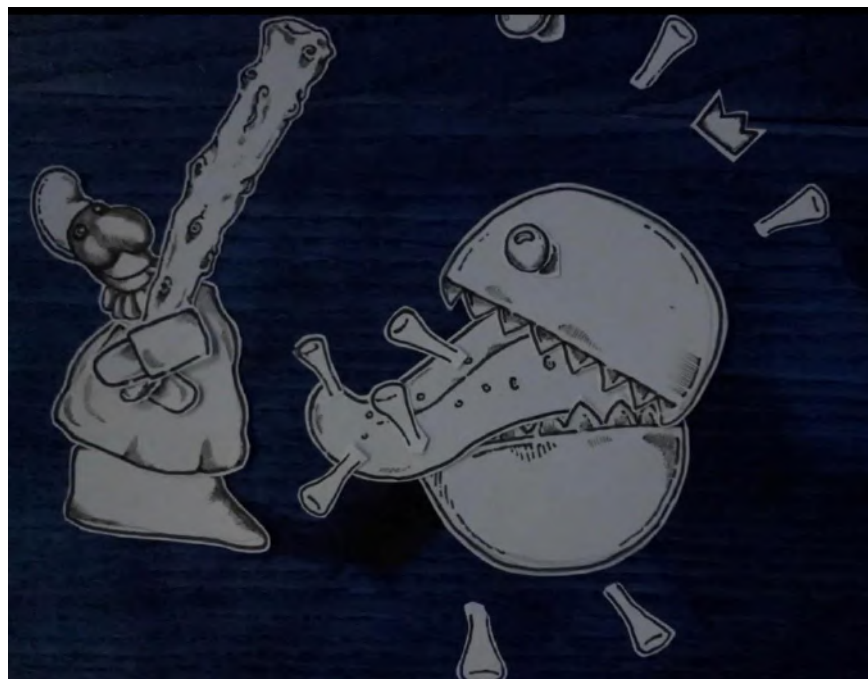
De kop van Jan Klaassen fungeert als deksel van de thee- en koffiepot. Op één beker is de naam van Jan in braille aangebracht. Twee andere zijn voorzien van een voelbaar zijaanzicht van zijn karakteristieke hoofd.

La scuola napoletana di Guarattelle presenta

Prrrrrrrrrrrrrrrr

Di Gianluca Di Matteo

Animatiefilmpje: de Italiaanse Pulcinella in gevecht met COVID-19 - coronavirus. Maker: Gianluca Di Matteo - Torino (2020). Zie: <http://poppenspelmuseumbibliotheek.nl/prrr.html>.

Onlinecollectie en educatie

Maak via dit (online)document kennis met onze gevarieerde en internationale poppentheatercollectie. Wij bieden je een paar interessante ervaringen. Ontdek unieke objecten en informatieve publicaties. Hieronder vind je downloadbare doe-het-zelfactiviteiten, waaronder curieuze poppenkastkleurplaten, maar ook diverse bak- en kookrecepten die met het poppentheater te maken hebben, en nog heel veel meer.

Zie: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/Doepak94.pdf> (bibliotheekinformatie), <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/Doepak42.pdf> (recept broodpudding met pukkelstjes), <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/Doepak196a.pdf> (kleurplaat met zes poppentheateralfabetkleurletters, vormende het woord WELKOM) en <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/Doepak41.pdf> (boeken).

Internationale poppentheatercollectie: een bron van inspiratie

Het Poppenspe(e)l-museum heeft een zeer omvangrijke en specialistische collectie: een bonte verzameling van wayangfiguren, hand-, stang-, stok- en trekpoppen, schimmen-spielen, marionetten, papieren theatertjes, foto's, boeken, posters, prenten, parafernalia en snuisterijen uit de wonderwereld van het poppentheater.

Diverse thema-tentoonstellingen belichten bepaalde aspecten van het poppen-, figuren- en objectenspel. Verder worden er werken geëxposeerd van hedendaagse kunstenaars die zich door het poppentheater lieten inspireren. Voor jong en oud zijn er grappige en leerzame Poppenspe(e)l-speurtochten door het museum.

Zie o.a.: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/Pamflet128.pdf> (een logo en een ex-libris) en <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/Pamflet168a.pdf> (Poppenspe(e)l-spel met een vrolijk mannetje).

Cultuursnuiver: corona wc-papierhype en de oud-Hollandse Jan Klaassen op de pot

Volle winkelkarren, lege winkelrekken en lange rijen aan de kassa's in de supermarkten. Zowel in Nederland als in andere landen slaat men tijdens de coronaviruspandemie (maart/april 2020) aan het hamsteren. Waarom vliegt iedereen vooral op wc-papier af? Als we merken dat wc-rollen de winkels uitvliegen, zijn we bang achter het net te vissen. Zo ontstaat er een hype en koopt iedereen het. Die heisa over wc-papier is ergens wel logisch. Jezelf goed schoonhouden staat immers hoog op het prioriteitenlijstje van mensen! De brancheorganisatie van supermarkten verzoekt klanten het gezond verstand te gebruiken en op een normale manier boodschappen te doen. Voorlopig is er nog genoeg! Dat blijkt ... de afbeelding van Jan Klaassen op de ex-libris is gemaakt door de Tsjechische graficus Václav Bernard Rykr – Praag (1927-1991). Hij ontwierp in 1989 voor Otto van der Mieden een ex-libris, dat hij baseerde op het logo van het museum. De Jan Klaassen-figuur op de veelkleurige afbeelding is door Rykr op de pot gesitueerd, voor sommigen de plek bij uitstek om op deze wijze cultuur te snuiven en boeken te lezen.

Poppenspe(e)lmuseum

In het museum is het nu merkwaardig genoeg doodstil, terwijl talloze ogen je toch van alle kanten vriendelijk en meer dan nieuwsgierig aankijken. In deze internationale poppentheaterenclave – veilig afgesloten van de grotemensenwereld – leeft het bonte poppenvolkje van de zwijgende meerderheid, dat alleen wat mag zeggen als de al even kleurrijke poppenmeester een pop over het voetlicht en tot leven brengt.

Foto: museumdirecteur Otto van der Mieden met Poppenspe(e)lmuseummondkapje. Gezichtsmaskerdesign: Roos Mol. Detail poster: Les Comédiens de bois de Jacques Chesnais. Ontwerp: Paul Colin – Paris (1945).

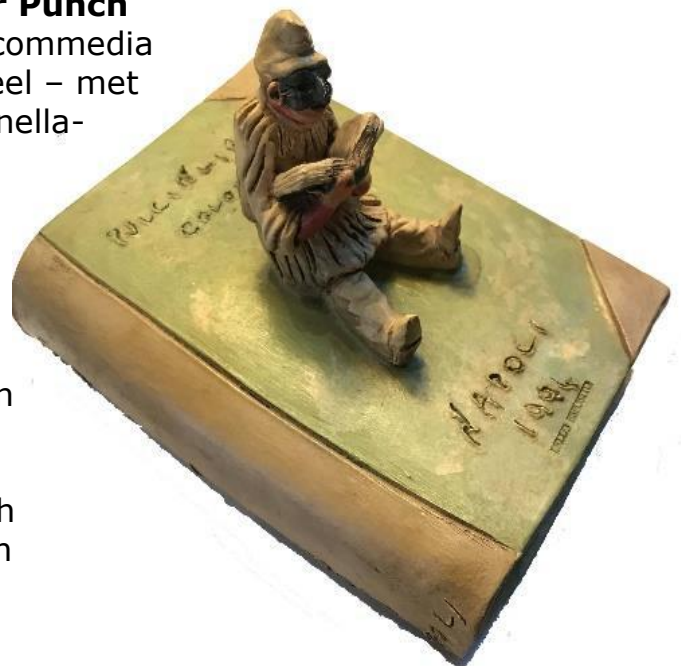
Een kijkje in de poppenkast: een tastbare tentoonstelling met geuren

Edoch ... ook de nieuwsgierige museumbezoekers – zowel de daadwerkelijk aanwezig als de virtuele bezoekers – worden in de gelegenheid gesteld om doormiddel van bijvoorbeeld enkele multimediapresentaties de vele poppentheaterfiguren tot leven te brengen. Voor visueel beperkten en andere belangstellenden realiseerde het museum een tentoonstelling die men met de tast- en reukzintuigen kan ervaren. Omroep Gelderland maakte een reportage hierover.

Zie: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/gld.html> (filmpje expositie 'In de kast gekeken').

Pulcinella, Polichinelle, Petroesjka en Mr Punch

Het Europese poppenspel is ontstaan uit de commedia dell'arte – het Italiaanse straat- en volkstoneel – met als stamvader de boertige en komische Pulcinella-figuur. Deze geheel in het wit geklede Napolitaanse clown valt vooral op door zijn vooruitstekende snavelachtige neus. Zijn gezicht is bedekt met een zwart half-masker. Niet alleen de vlegelachtige Jan Klaassen en zijn pinnige vrouw Katrijn uit de oud-Hollandse poppenkast zijn nazaten en familieleden van Pulcinella, maar ook de Franse Polichinelle, Guignol en Gnafron uit Lyon, de Duitse Kasperl, de Engelse Mr Punch en zijn vrouw Judy, Petroesjka uit Rusland en Vitéz László uit Hongarije – en vele andere karakters uit het traditionele poppenspel.

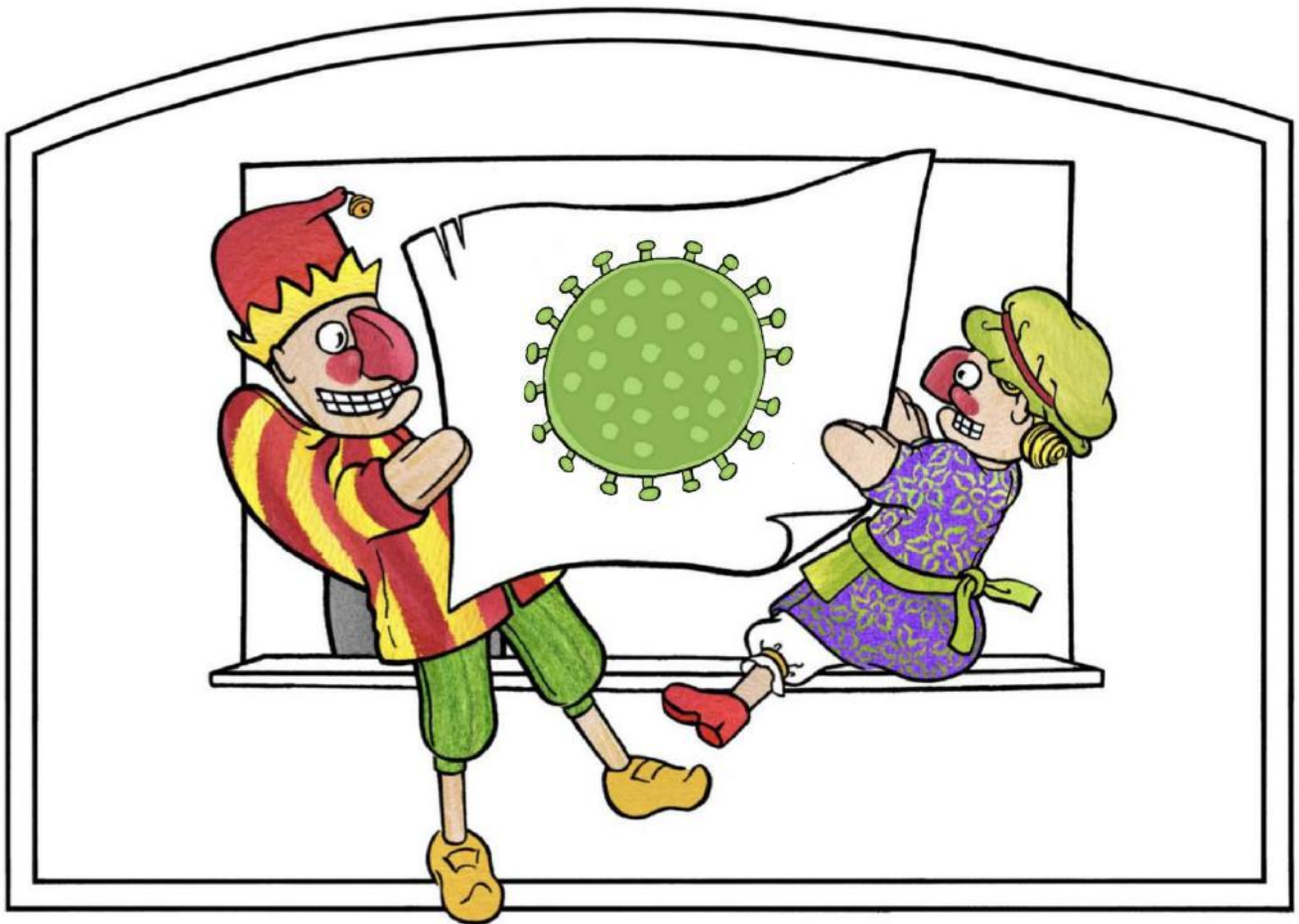

Zie o.a.: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/blinden/hoofdstuk2a.pdf> (diverse poppentheaterfiguren).
Afbeelding: keramisch boek met lezende Pulcinella. Maker: Lello Esposito – Napoli (1984).

Geestelijk vader

Als kind raakte Otto van der Mieden (Den Haag, 1945) reeds in de ban van de poppenkast. Hij speelde op tienjarige leeftijd *Hoe Jan Klaassen de zieke koning beter maakte* – een poppenkastverhaal geschreven door schoolmeester Leonard Roggeveen (1898-1959). Rond zijn vijftiende besloot Otto uiteindelijk zijn hart te volgen en een professionele poppenspeler te worden. Dat is nu – in maart 2020 – vijftig jaar geleden. Tijdens reizen over de hele wereld sprokkelde hij van alles bij elkaar op het gebied van het poppentheater. Het *Handboek voor de poppenspeler* van Wim Meilink (1908-1971) vormde het begin van een enorme verzameling boeken, prenten, foto's, posters en poppentheaterfiguren. De collectie is de afgelopen tientallen jaren enorm uitgebreid door aankopen en schenkingen.

Afbeelding: Jan Klaassen en Katrijn met symbool coronaviruspandemie. Illustratie: Elsje Zwart. Concept: OvdM.

Beeldend kunstenaars, auteurs en poppenspelers

De buitenlandse boektitels uit de verzameling van collega-poppenspeelster Felicia van Deth (1931-2015) vonden via de Koninklijke Bibliotheek een nieuw en goed tehuis in het Poppenspe(e)lmuseum. Dat geldt ook voor de poppen van bijvoorbeeld Poppentheater Pandora van Elsje Zwart (Haarlem), de figuren van Poppentheater Merlijn uit Haarlem van Rien Baartmans (1937-1993) – bekend om de avonturen van Rikkie en Slingertje het aapje, en de vele creaties van Jean Dulieu (1921-2006) – bekend om zijn Paulus de Boskabouter verhalen.

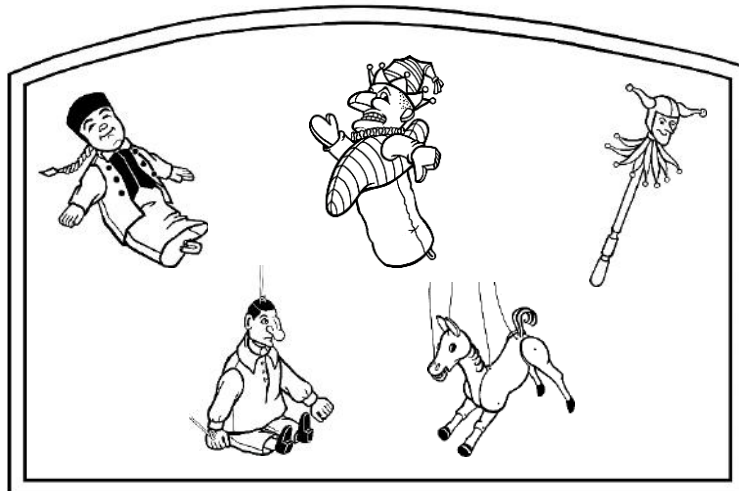
Zie: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/Pamflet69.pdf> (artikel over Jean Dulieu).

Grafisch werk van kunstenaars als Peter Vos (1935-2010), Dirkje Kuik (1929-2008) en tekeningen van Martha Griebler (1948-2006) en haar zoon Matthias uit Oostenrijk zijn hier ook te vinden. Maar ook foto's van Teun Hocks, Erwin Olaf, Anton Corbijn en Ed van der Elsen (1925-1990). Indonesische wayang-kulitfiguren van Ledjar Soebroto (1938-2017) uit Yogyakarta en de wayangcollectie en het gamelaninstrumentarium van voormalig museum Nusantara uit Delft behoren eveneens tot de collectie.

Thema-tentoonstellingen

In de sfeervolle 'poesjenellenkelder' hangen fraaie cents- en illuminatieprenten. Op de begane grond is een ruimte gewijd aan de Indonesische wayang. De thema-tentoonstelling 'Wayang Revolusi, kunst in dienst van de vrijheid' gaat over het Indonesische poppenspel als propagandamiddel in de jaren veertig van de vorige eeuw.

Educatie: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/lichtendonker.pdf> (lesbrief schimmenspel en wayang).

Een andere ruimte is gereserveerd voor 'Een kijkje in de poppenkast', een tentoonstelling voor blinden en slechtzienden waartoe Otto werd geïnspireerd door een wandelstok met de karakteristieke kop van Pulcinella. Aan het overwegend visuele en auditieve poppentheater zijn twee onverwachte en zintuiglijke dimensies toegevoegd. Omdat alles mag – ja, zelfs móét – worden gevoeld, kan er ook met de neus worden verkend.

Zie o.a. <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/blinden/hoofdstuk2a.pdf> (diverse poppentheaterfiguren).

Viertalige poppentheater-speel-kijk-voel-ruik-lees-en-luisterboeken

In dit kader werden ook de viertalige poppentheater-speel-kijk-voel-ruik-lees-en-luisterboeken *De kus van Katrijn*, *De tút fan Katryntsje* (Fries), *Katrijn's kiss* en *Der Schmatz von Gretl* – driedimensionale tactiele boeken van vilt en andere materialen – gerealiseerd. De korte tekstjes hierin zijn in combischrift: braille en synchroonlopend zwartschrift/drukletter. De audioboeken – met ingesproken teksten – zijn in vier talen te beluisteren en bevatten naast een volume- en een applausknop, muziekfragmenten uit 'De dans van de blinde bedelaars' van componist Luigi Boccherini (1780). Blinden die het museum fysiek bezoeken, ontvangen een fraaie (roodgekleurde!) en voelbare kartonnen mond/kus met een tekst in grootschrift en braille.

Zie o.a.: http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/boek_nl.html. (filmpje tactiel audioboek) en <http://poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/Doepak279e.pdf> (artikel over twee tactiele monden).

Afbeelding: internationale literatuur op het gebied van het poppentheater. Figuren: oud-Hollandse Jan Klaassen (handpop), een wayang-golekfiguur (stokpop, Java/Indonesië) en Guignol (handpop, Lyon/Frankrijk).

Poppenspe(e)lmuseumbibliotheek

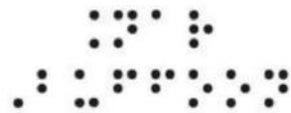
De internationale bibliotheek omvat ruim negenduizend boektitels. Het verzamelgebied is ruim en zelfs uitputtend. Speciaal aanbevolen voor visueel beperkten zijn de grootletter-, braille- en luisterboeken *Het gezicht van Jan Klaassen. Hij lacht zich een bult* en *Een kijkje in de poppenkast / A look behind the scenes of puppet theatre*. De print-versies hiervan bevatten ook enkele duidelijk voelbare en veelkleurige poppentheaterafbeeldingen.

Zie: http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/blinden/CD_totaal.mp3 (audio: *Het gezicht van Jan Klaassen*) en <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/Alookbehindpuppettheatre.pdf> (document: grootschrift).

Het visuele essay *De pop ontpopt* van Willem Brakman (1922-2008) is uitgegeven in combischrift. Hetzelfde geldt dat voor een curieuze gelegenheidsuitgave met een quote uit een gedicht van Simon Vinkenoog (1928-2009). Deze publicatie bevat een duidelijk voelbare en gestileerde lijntekening op zwelpapier: een grafische weergave van een toegevoegde foto van Erwin Olaf, die een nar uit zijn serie *Blacks* voorstelt.

Zie: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/Depopontpopt.pdf> en <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/mondgesnoerdepaljas.pdf>.

Nar Buffoon

Afbeelding: gestileerde lijntekening ten behoeve van een tactiel document met braille en zwartschrift/
drukletter op zwelpapier. Grafische weergave van een foto van Erwin Olaf uit de serie *Blacks*.
Zie ook: <http://www.poppenspeelmuseumbibliotheek.nl/pdf/Pamflet160e.pdf> (een mond-
gesnoerde paljas). Illustratie: Elsje Zwart. Concept: OvdM.

Een bonte stoet boeken

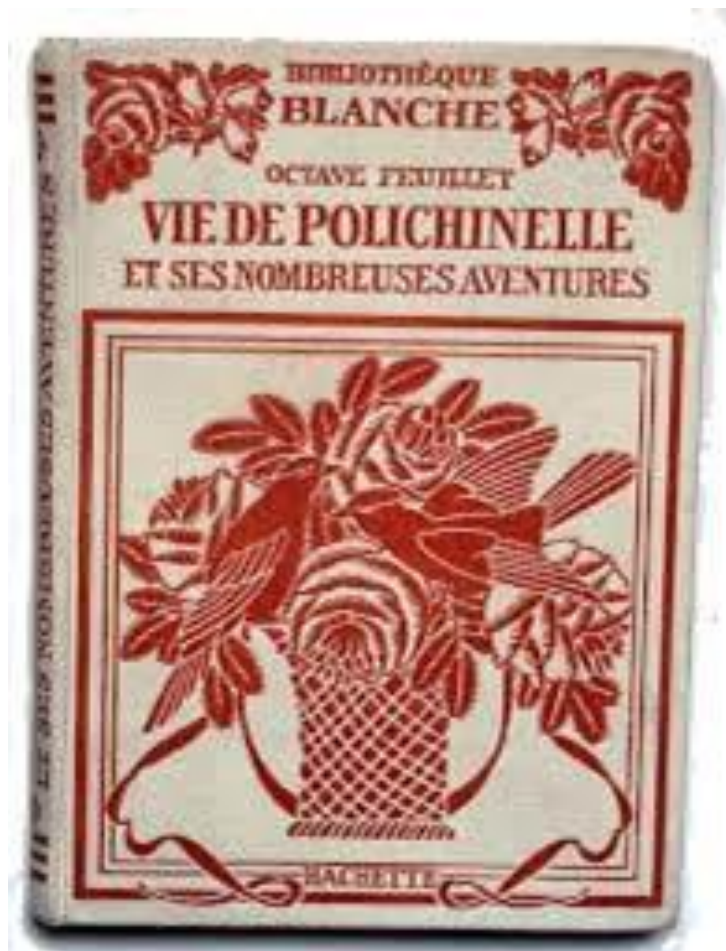
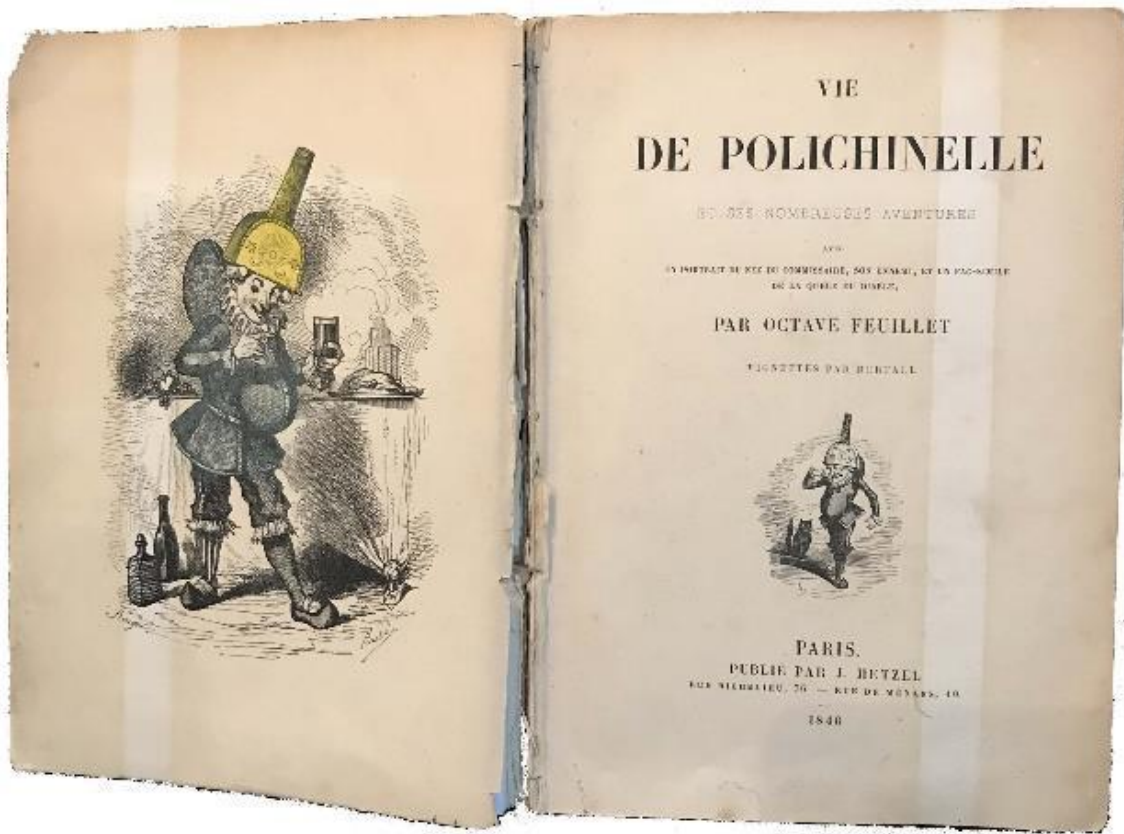
Hierna trekt een bonte stoet uniek drukwerk voorbij waarin allerlei aspecten van het poppentheater vertegenwoordigd zijn. Zoals het werkje *Scènes de Polichinelle*, dat verscheen in 1869 en amper groter is dan een briefkaart. Het kleinood bevat 96 pagina's en is voorzien van mooie gravures van kermistaferelen, waaronder een poppenkastvoorstelling, een schimmen-spelvertoning en een optreden van een kijkkastman.

Zie: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/Pamflet61.pdf>,
<http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/Pamflet61bijlage.pdf>
en *Scènes de Polichinelle*.

Opvallend is *La vie de Polichinelle* van Octave Feuillet (1821-1890), deze verscheen in het Nederlands als *Het leven van Polichinel* en in het Italiaans als *Pulcinella*.

OCTAVE FEUILLET

PULCINELLA

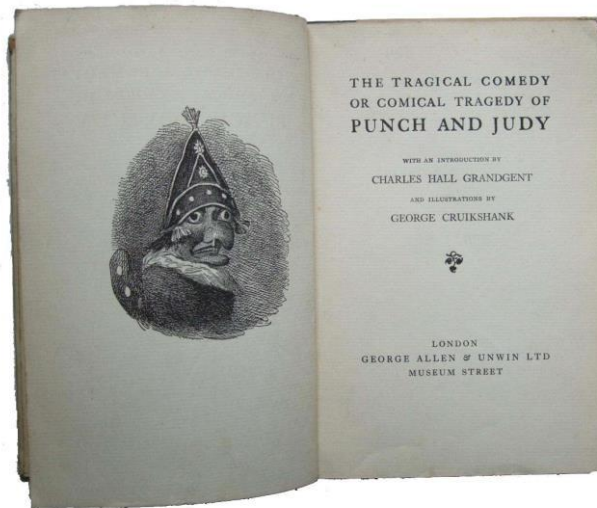

Julius Bagn

VIGLONCO

Strip- en kunstenaarsboeken

Een stripboek avant la lettre, waarvan de eerste editie in 1860 verscheen als *The tragical comedy, or comical tragedy of Punch and Judy*, met vierentwintig illustraties van de hand van George Cruikshank (London – George Routledge, ca. 1900), is vaak herdrukt en ver- en hertaald.

Ook het kunstenaarsboek *The Tragical Comedy, or Comical Tragedy of Punch and Judy*, is daarop gebaseerd. Roy Fisher en Ronald King zijn de makers van zowel *The left-handed Punch*, tien losse katernen in omslag (London – Circle Press, 1986) als *Anansi Company*, een doos met vijftien losse katernen, met van karton en draad gemaakte en beweegbare stokpopfiguurtjes (London – Circle Press, 1992).

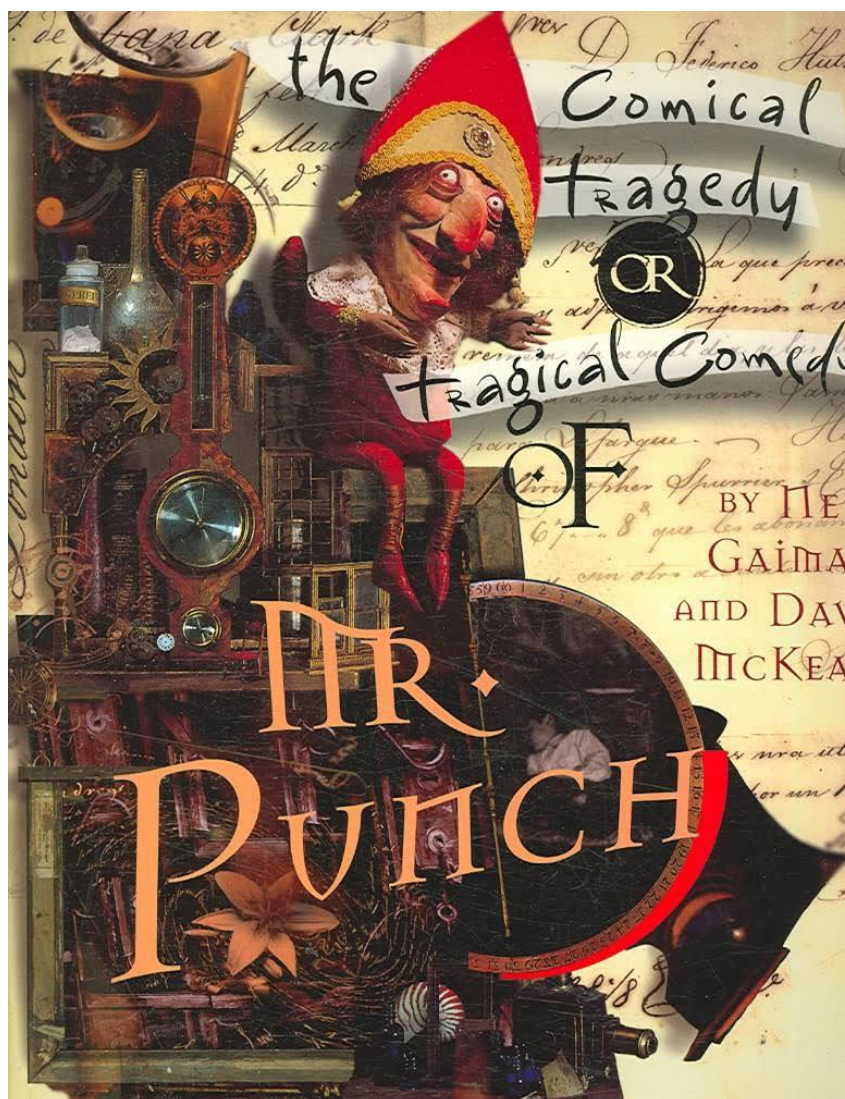
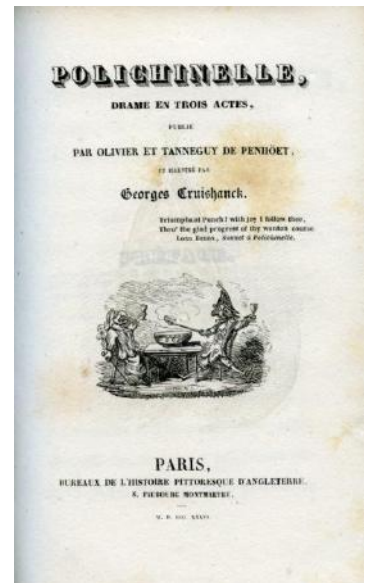
Afbeelding: pagina uit *Anansi Company*.

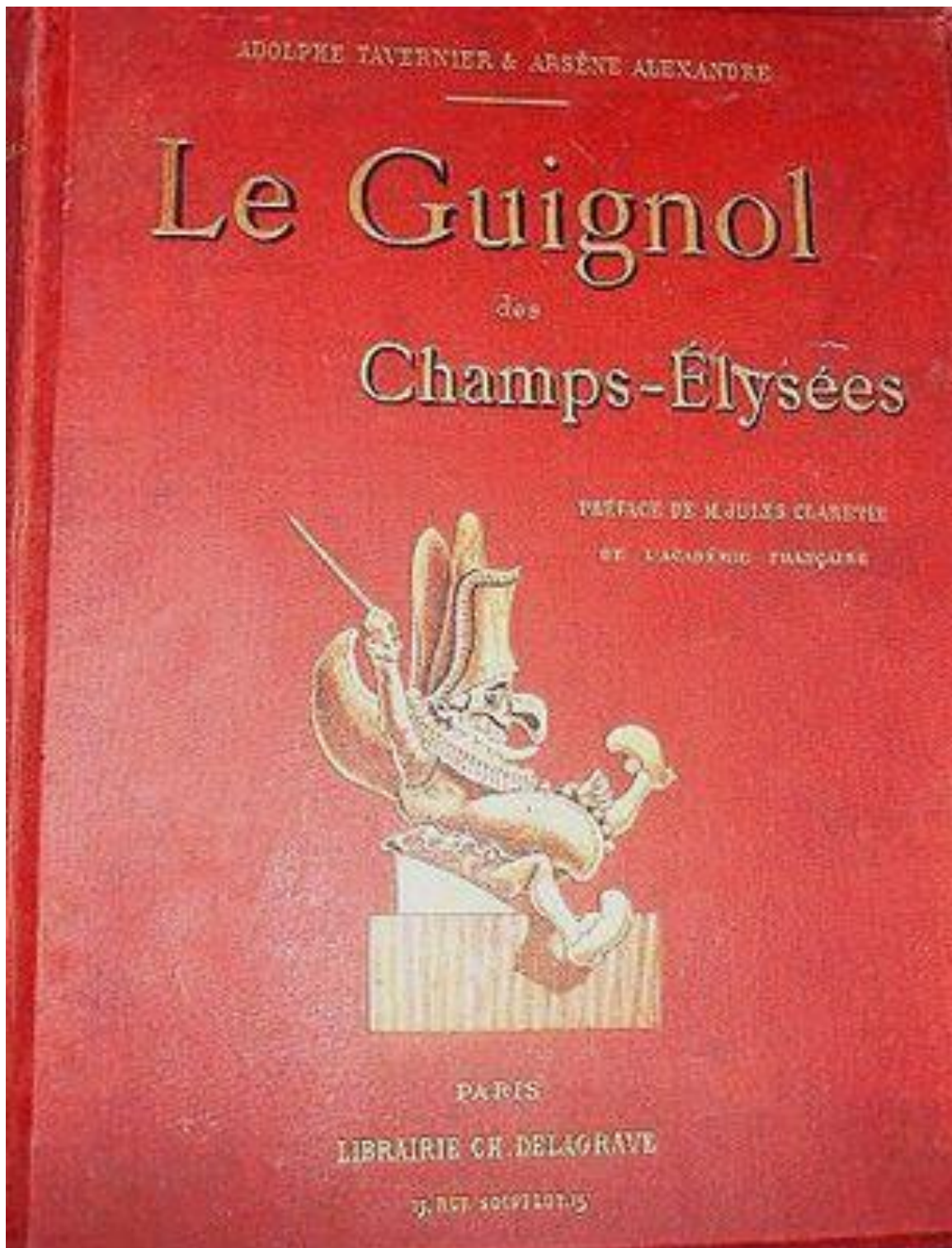
Afbeelding: pagina uit *The left-handed Punch*.

Interessant zijn *Polichinelle, drame en trois actes* met een tekst van Olivier en Tanneguy de Penhöt (Paris – Bureaux de l'histoire pittoresque d'Angleterre, 1836) en *Polichinell: Dramatisches Feen-Mährchen für kleine und große artige Kinder* van J.P. Lyser (Stuttgart – Paul Neff, ca. 1840). Beide uitgaven bevatten Georges Cruikshanks originele houtsneden.

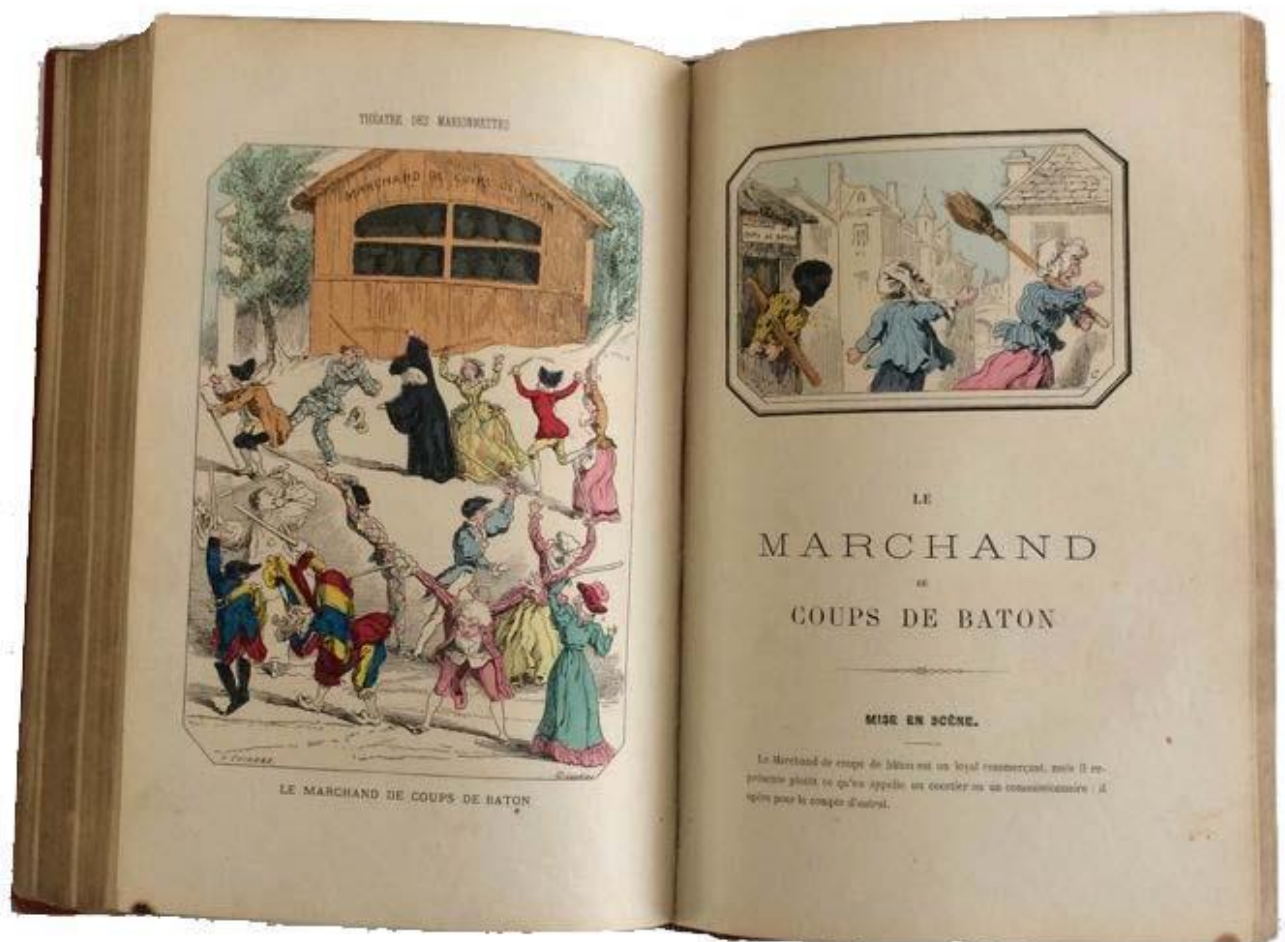
Aardig is het beeldverhaal *The Comical tragedy or tragical Comedy of Mr. Punch*, geschreven door Neil Gaiman, met illustraties in stripvorm van Dave McKean (London – VG Graphics, 1994).

De goudgestempelde afbeelding van Guignol op de roodlinnen band van *Le Guignol des Champs-Élysées* van Adolphe Tavernier en Arsène Alexandre (Paris – Delagrave, 1889?) vormde de inspiratiebron voor het beeldmerk van het museum.

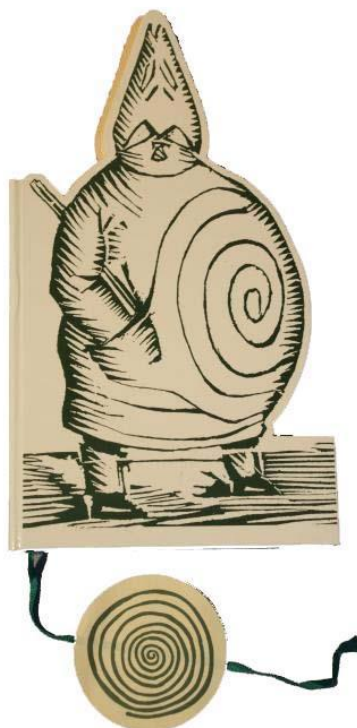
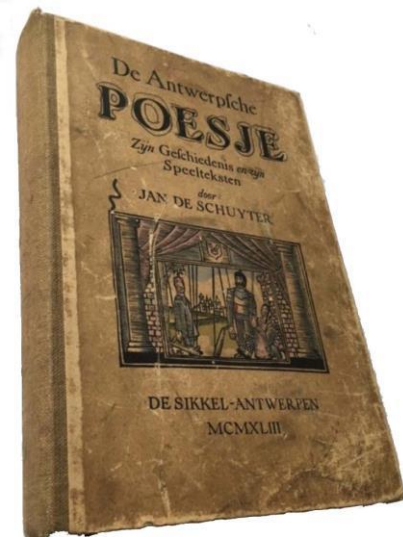

Edmond Duranty's *Théâtre des marionnettes* (Paris – Charpentier, 1880) heeft een fraaie band met goudopdruk en bevat gekleurde prenten met traditionele poppentheaterscènes.

Ubu à l'Anvers van Jan Ceuleers en Hans Willemse (Antwerpen – Rossaert, 1997) is een satire op *Ubu Roi* van Alfred Jarry. Het is een Vlaamse bewerking voor het theater, waarin stangpoppen de acteurs zijn. De vorm van het boek wordt bepaald door de buitencontouren op het voorplat van de bekende tekening door Jarry van Ubu Roi met diens ingewanden in een spiraal.

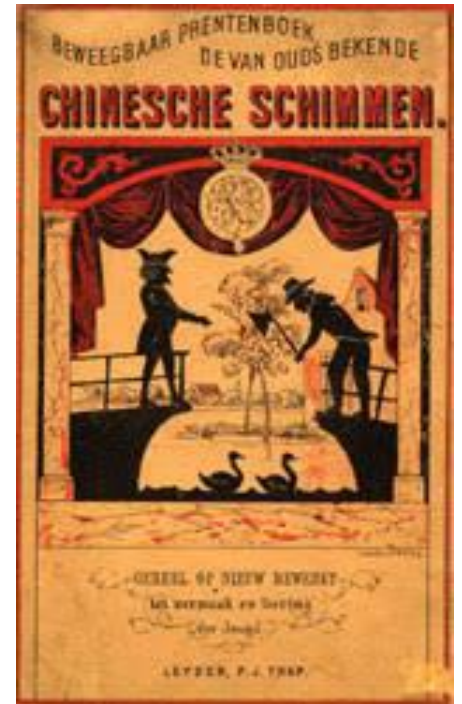
De Antwerpsche poesje. Zijn geschiedenis en zijn speeltteksten (De Sikkel, 1943) van Jan De Schuyter is een beroemd geworden boek over het Vlaamse stangpoppen-theater. Het bevat spelteksten over de zogenoemde poesjenellen in Antwerps dialect.

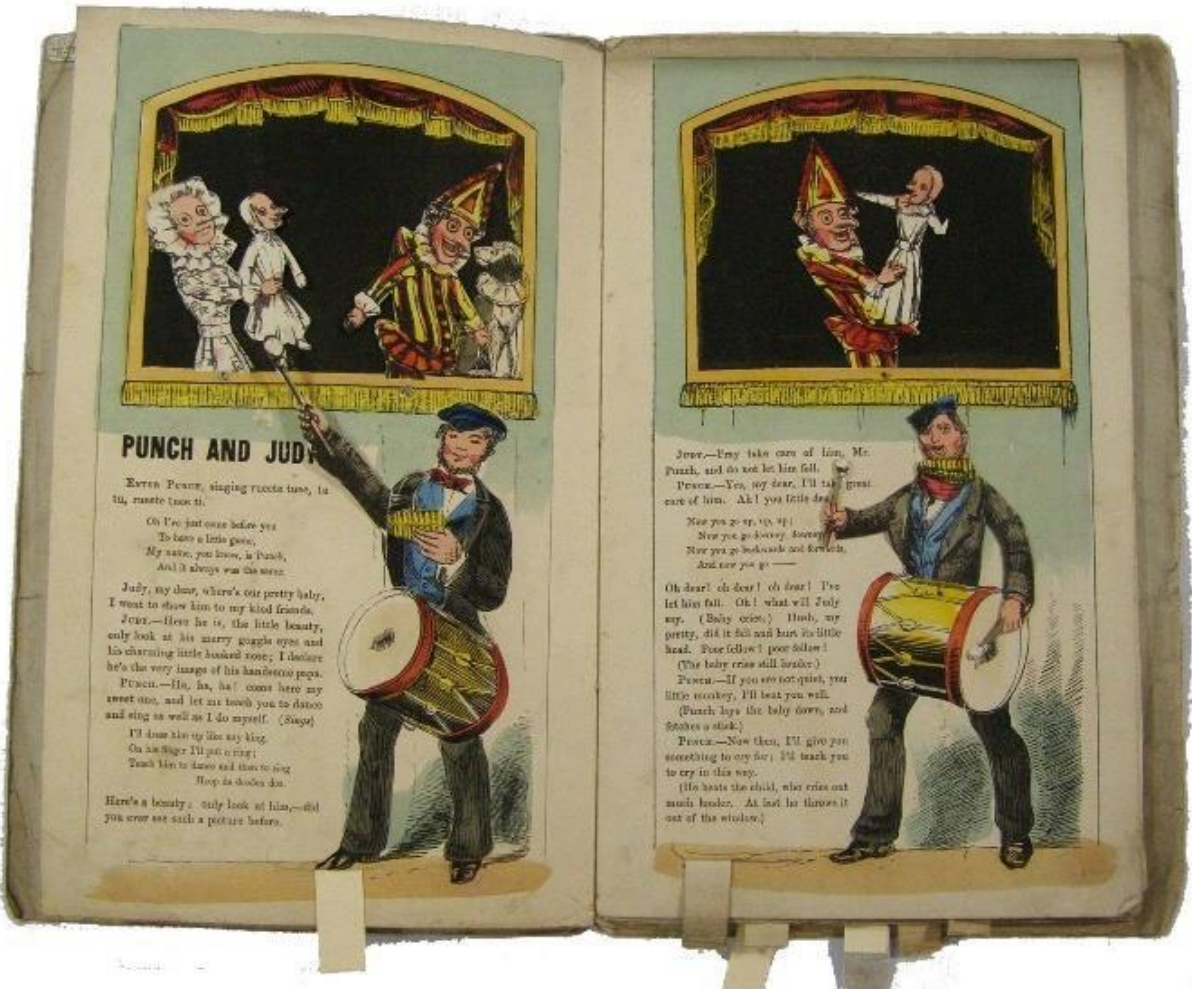
Kinder- en prentenboeken

Het beweegbare prentenboek *De van ouds bekende Chineesche schimmen* is een Nederlandse bewerking van P.J. Trap (rond 1865). Het bevat ook *De gebroken brug*, dat een vertaling is van *Le pont cassé*, het spel dat schimmenschuiver en Parijzenaar Séraphin beroemd maakte. Het refrein van de melodie uit dit spelletje kennen wij als het kinderliedje 'Alle eendjes zwemmen in het water'.

Van het schimmenspel stappen wij over naar enkele andere beweegbare prentenboekjes, waaronder *Dean's moveable book of the Royal Punch & Judy as played before the Queen at Windsor Castle & the Crystal Palace* (London – Dean, rond 1800) en *De poppenkast, beweegbaar prentenboek* (Rotterdam – H. Nijgh, rond 1800).

PUNCH AND JUDY

*Enter Peter, singing PUNCH TUNE, in
a tin, music to be.*

*Oh I've just come before you
To have a little game,
My name, you know, is Punch,
And I always win the game.*

*Judy, my dear, where's our pretty baby,
I want to show him to my kind friends,
Peter.—Here he is, the little beauty,
only look at his merry goggle eyes and
his charming little hooked nose; I declare
he's the very image of his handsome papa.*

*Peter.—Ho, ha, ha! come here my
sweet one, and let me teach you to dance
and sing as well as I do myself. (Sings)*

*I'll dance like my dear my king,
On his finger I'll put a ring;
Teach him to dance and then to sing
Hop da doo da do.*

*Here's a beauty; only look at him,—did
you ever see such a picture before.*

*Judy.—Very take care of him, Mr.
Punch, and do not let him fall.*

*Peter.—Yes, my dear, I'll take great
care of him. Ah! you little dea,
Now you go up, up, up!
Now you go down, down,
Now you go backwash and brutch,
And see you go —*

*Oh dear! oh dear! oh dear! I've
let him fall. Oh! what will Judy
say. (Baby cries.) Hush, my
pretty, did it fall and hurt the little
head. Poor fellow! poor fellow!
(The baby cries still louder.)*

*Peter.—If you see her quiet, your
little monkey, I'll beat you well.
(Punch lays the baby down, and
strikes a stick.)*

*Peter.—Now then, I'll give you
something to cry for; I'll teach you
to cry in this way.
(He beats the child, who cries out
much louder. At last he throws it
out of the window.)*

Afbeeldingen: pagina uit *De van ouds bekende Chineesche schimmen* en *Hier is Donald Duck*.

In het charmante *Het leven van Jan Klaassen verteld aan de Nederlandse jeugd* van de Amsterdamse schoolmeester Jan Schenkman (Amsterdam – G. Theod. Bom, 1859) wordt verhaald over Jan Klaassen die 'groot is van neus en hoog van rug' en veel kattenkwaad uithaalt. Als volwassene wordt hij soldaat, koorddanser en gaat naar zee. Na een muiterij komt hij in Afrika terecht, voorkomt de moord op een vorst, gaat vervolgens huiswaarts en trouwt met Katrijn. Het boek bevat 22 eenzijdig gelithografeerde bladzijden, allemaal in kleur en heeft een kartonnen band met een eveneens gelithografeerde titelplaat. Jan Klaassen is daarop afgebeeld met een flinke buik en bochel. Hij draagt een kleurig kostuum met een steek op zijn hoofd en lijkt zo sprekend op de Franse Polichinelle. Katrijn heeft een karakteristiek luifelmutsje op.

Zie: https://dbnl.org/tekst/sche039leve02_01/sche039leve02_01_0001.php (*Het leven van Jan Klaassen*).

Hetty Paërl realiseerde *De levensloop van Jan Klaassen: een beeldgeschiedenis*, dat geïnspireerd is op het verhaal van Schenkman. Zij tekende het wel en wee van Jan Klaassen als kind en als trompetter in het leger van stadhouder en prins Willem II. Na de dood van de prins in 1650 wordt Jan koorddanser, matroos en poppenspeler. Het huwelijk met zijn vrouw Katrijn bestaat uit schelden en slaan. Hun kroost wordt de deur uit geschopt. Als de Dood opkomt, jaagt Jan hem weg. De strip is in de Poppenspe(e)lmuseumwinkel verkrijgbaar als Doepak Nr. 30a-d (tekst in het Nederlands, Frans, Engels en Duits).

Zie o.a.: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/Doepak30a.pdf> (stripverhaal).

In *Jan Klaassen kijk uit!*, een kinderboekje voor het onderwijs door A.M. Koppejan en Anne de Vries (Zeist – Dijkstra, jaren vijftig), geeft Jan Klaassen verkeersles.

Uniek is *Hier is Donald Duck* (Dedicon, 2018), een map speciaal bedoeld voor visueel beperkten waarin de Disney-stripteekeningen over de familie Duck zijn 'vertaald' in reliëf en voorzien van teksten in combi-schrift. Als extra tonen wij hierbij enkele curieuze handpoppen en figuren van de Duckfamilie.

Zie: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/Donaldduck.pdf>.

Afbeeldingen: illustraties uit *Het leven van Jan Klaassen* en het *Poppenspe(e)lkwartet*spel.

Afbeelding: handpop in de gedaante van brildragende museumdirecteur Otto van der Mieden.
Realisatie: Gilbert Pavaly/Ateyer de Guignol – Lyon (ca.1980).

Ten behoeve van 'Een kijkje in de poppenkast' zijn er door Elsje Zwart diverse voelbare afbeeldingen van karakteristieke poppentheaterfiguren gerealiseerd, zoals poppenkastscènes met daarop een met zijn knuppel zwaaiende Jan Klaassen, een happende krokodil, een gemaskerde Pulcinella en nog heel veel andere poppenkastfiguren.

Zie: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/ninepictures.pdf> (negen tactiele afbeeldingen met tekst in braille en zwartschrift).

Naast Nederlandse kinder- en prentenboeken uit het begin van de twintigste eeuw met Jan Klaassen, komt ook zijn Duitse neef langs in *Das wahrhaftige Kasperltheater in sechs Stücken* van Carl Reinhardt (München – Braun & Schneider, 1924).

In 1990 maakte Hetty Paërl samen met Otto van der Mieden een Poppenspe(e)lkwartet. Voor een deel van de afbeeldingen hebben zij zich laten inspireren door authentieke poppen, spelsituaties, theaters, decors en affiches. Het kwartet bevat 64 kaarten en een spelwijzer. Het spel geeft een beeld van de veelheid aan vormen van het volkspoppentheater in Azië en Europa.

Zie: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/Pamflet13.pdf> (Poppenspe(e)lkwartetspel).

Avonturen

Vermakelijk is *Met de poppenkast op reis, avontuurlijke lotgevallen van drie journalisten* (Amsterdam – Scheltens & Giltay, 1910) van Chris van Abkoude (1880-1960), die vooral bekendheid genoot door zijn Pietje Bell-boeken en die van Kruimeltje uit het begin van de vorige eeuw. Het Poppenspe(e)lmuseum is in het bezit van enkele originele handpoppen waarmee Van Abkoude zijn poppenkastoptredens verzorgde.

De Wonderbare avonturen van ridder Don Quichot van Mancha en zijn schildknaap Sancho-Pansa van Miguel de Cervantes Saavedra – met handgekleurde litho's van de tekeningen van J.W.A. Hilverdink (Amsterdam – G. Theod. Bom, ca. 1865) – bevat een scène waarin meester en knecht in een herberg een stangpoppentheatervoorstelling bijwonen over de ontvoering van de dochter van Karel de Grote. Don Quichot laat zich zo meevoeren door het spel dat hij de poppen te lijf gaat.

In *De wonderbaarlijke waar gebeurde ontsnapping van de heer P.* tracht Heer P. – als een marionet aan touwtjes – aan zijn eigen speelkruis te ontsnappen. Het is een speltekst van Alain Teister (1932-1979). Deze is gebaseerd op een strip van Peter Vos uit 1967, die werd gebruikt voor het voor het gelijknamige figuren- en stangpoppenspel voor volwassenen, dat Otto van der Mieden en Damiet van Dalsum in het theaterseizoen 1977-1978 opvoerden. In 2015 gaf Stichting De Roos er een genummerde bibliofiele editie van uit die werd verzorgd door Karen Polder.

Zie: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/DeheerPspeeltekst.pdf>.

Wayang

Dat het poppentheater zich niet alleen tot Europa beperkt, is te zien aan *Begdja het Gamelan Jongetje* van Jaap Kunst met illustraties van Sjuwke Brinkgreve (Batavia – N.V. Moderne Boekhandel Indonesië, 1951).

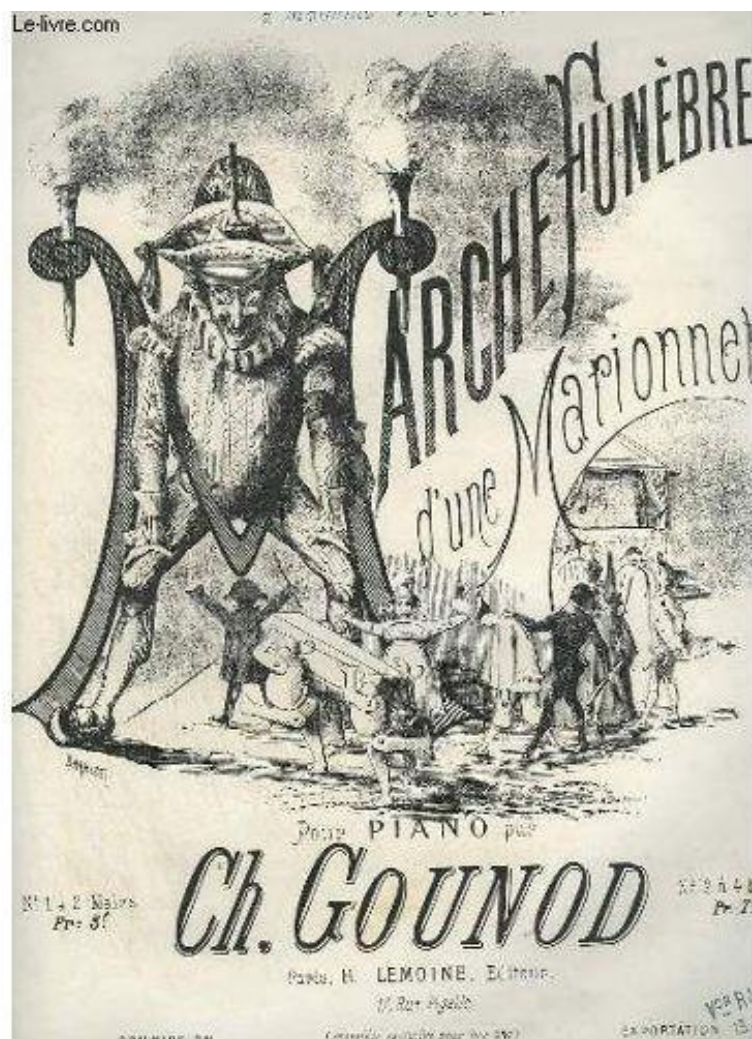

Dahra Bharata, Deel 1: Wajang poerwa is een werk van J. Kats en gaat over het klassieke Javaanse toneel en wayangspel. Het is uitgegeven door de Commissie voor de Volkslectuur te Weltevreden (Java) in 1923. Er is zelfs een editie in Javaans schrift uit 1919 aanwezig van *Babadipun Pandawa*, een verzameling van hoofdpersonen uit de *wajang poerwa*.

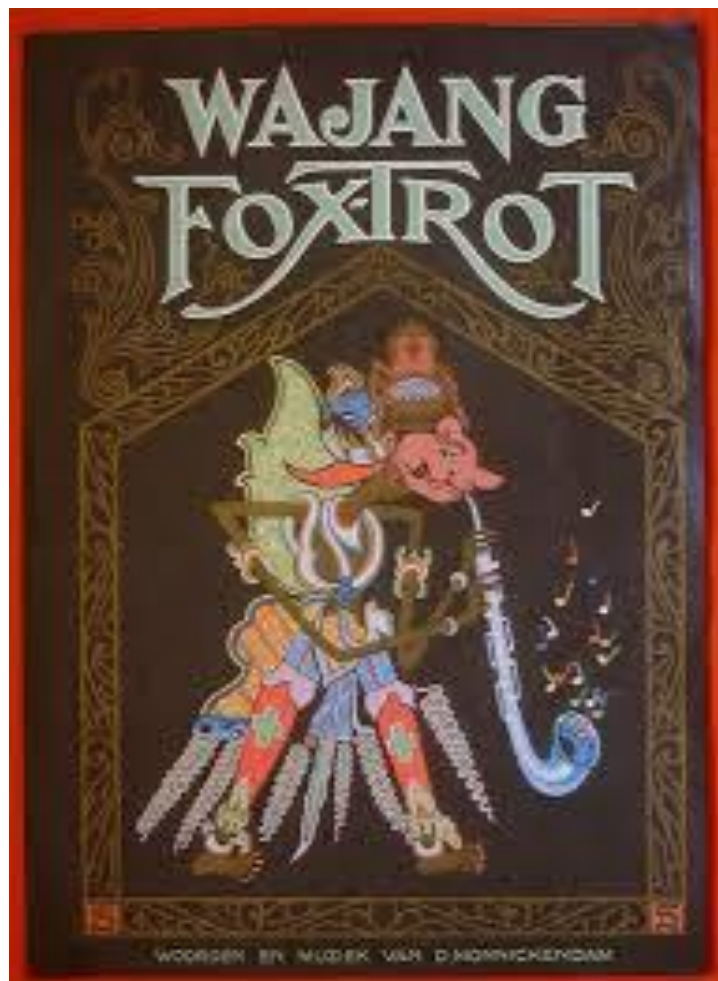

Muziek

Niet alleen boeken maar ook tijdschriften met afbeeldingen van het poppentheater en bladmuziek behoren tot de collectie. Zoals de partituur van *La mort de Polichinelle*. Chansonette van Villemer F. Wachs (Paris – E. Meuriot, 1888) en *Marche funèbre d'une marionnette*, een compositie voor piano van Ch. Gounod (Paris – H. Lemoine, ca. 1900).

Fraai is het gekleurde en gelithografeerde voorplat van *Wajang Fox-Trot*, *Wajang I love you*, een muziekalbum met woorden en muziek van David Monnickendam (ca. 1946).

Dupák

Als toegift – wanneer het denkbeeldige en duizelingwekkende stof is neergedaald – tonen wij nu een dupák, een typische Tsjechische en Slowaakse trucpop die zich sprongsgewijs en stampend beweegt over het poppentoneel. In 1992 gaf het museum de Slowaakse stangpoppenspeler Anton Anderle (1944-2008) de opdracht een dupák te maken in de gedaante van een typische Nederlandse Jan Klaassen.

Jan Klaassen

In de 'Jan Klaassen-dupák' is duidelijk het karakteristieke en grappige uiterlijk van de hoofdpersoon uit de oud-Hollandse poppenkast te herkennen. Jan heeft een bochel en een kippenborst, een vooruitstekende rode neus en kin, grote ogen en een zeer brede, grijnzende mond. Onder zijn witte kraagje draagt hij een vrolijk kostuum. Zijn donkerrode pak is afgezet met gouden biezen. Uit de wit met rode pofmouwen steken houten handen; hij heeft klompen aan zijn voeten. Op het houten hoofd van Jan zit een naar voren hangende puntmuts met een belletje.

De stang waaraan de pop hangt, gaat door de kop en het stoffen lijf heen, en zit vast aan de houten heup. Het gat in de kop is iets wijder dan de dikte van de stang, waardoor de kop soepel op en neer gaat. Aan weerszijden van de kop is een touw vastgemaakt. De touwtjes gaan omhoog en zijn bevestigd aan een speelhoutje. Door dit houtje op en neer te bewegen, rekt en krimpt het lijf. De pop gaat als het ware door de knieën en veert weer op.

Zie: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/Pamflet130a.pdf> (document over Anton Anderle).
Afbeelding: Dupák. Illustratie: Hetty Paërl (ca. 1992).

Omhelzing en applaus

Zoals een dupák tijdens zijn optreden lang en kort wordt, zo komen in het Poppenspe(e)lmuseum grote en kleine poppentheateronderwerpen speels aan de orde. Spreidt de dupák bij het rondzwieren zijn armen wijd uit, het museum te Vorchten omhelst met het Poppenspe(e)lmuseum informatiecentrum, de bibliotheek, de website, de museumwinkel, de wisselexposities, een honderdtal documenten, een duizendtal afbeeldingen en diverse educatieve activiteiten voor jong en oud het internationale poppen-, figuren- en objecttheater. Applaus, en ... mogen wij je binnenkort in het écht welkom heten?

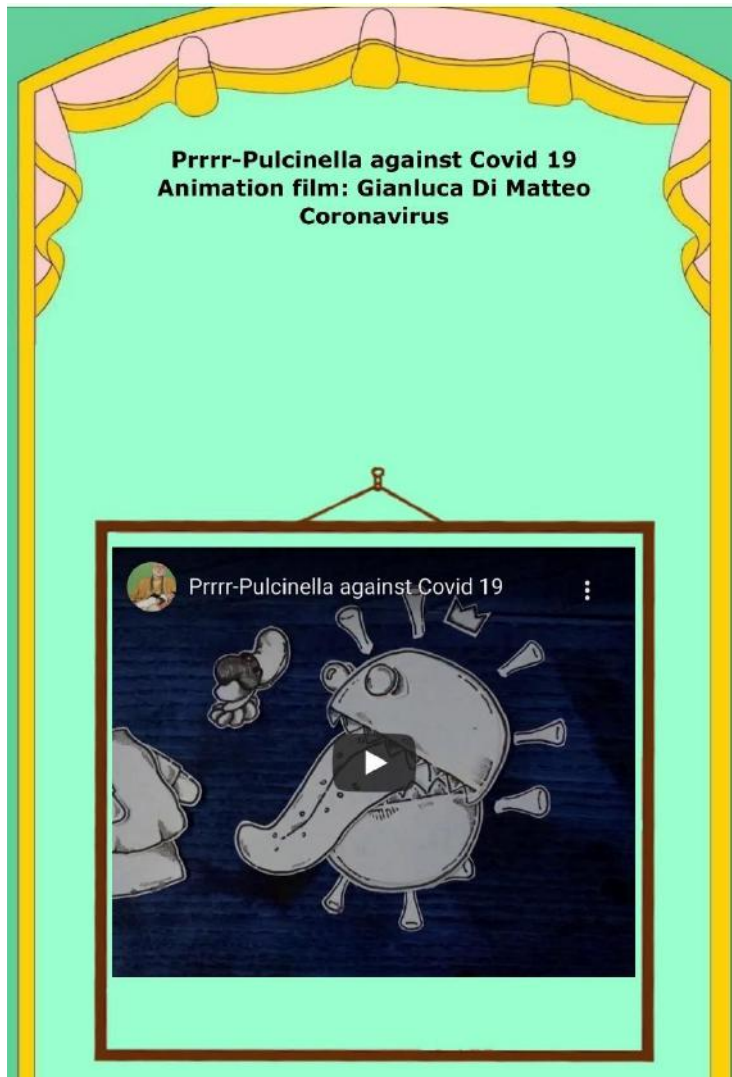
Zie o.a. <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/Doepak281e.pdf> (kleurplaat met Jan Klaassen en de krokodil).

Extra afbeeldingen

Afbeelding voorplat: symbool coronaviruspandemie en wereldbol met Mr Punch. Bewerkte illustratie uit *Punch magazine*. Kunstenaar: George Cruikshank (ca. 1900). Concept: OvdM.

Kop van Jan Klaassen/Mr Punch met Poppenspe(e)lmuseummondkapje en op zijn hoofd een puntmuts met een belletje. Realisatie handpop: Gilbert Pavaly/Ateyer de Guignol – Lyon (ca.1980). Gezichtsmaskerdesign: Roos Mol.

Afbeeldingen: websitepagina animatiefilmpje met de Italiaanse Pulcinella in gevecht met COVID-19 – coronavirus. Maker: Gianluca Di Matteo – Torino (2020) en pagina uit *Das wahrhaftige Kasperltheater*.

Poster: Les Comédiens de bois de Jacques Chesnais. Design: Paul Colin – Paris (1945).

Museum informatie: adres, openingstijden e.d.

POPPENSPE(E)LMUSEUM

Kerkweg 38, 8193 KL Vorchten, ☎ **0578-631329/560239**

(infolijn)

www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl

VASTE COLLECTIE: Poppen in diverse poppentheatertechnieken, waaronder handpoppen, stangpoppen, marionetten, wajangfiguren, trekpoppen, schimmen en papieren theaters. Posters, boeken, foto's, prenten en curiosa op het gebied van het internationale poppentheater. Demonstraties, voorstellingen, rondleidingen, poppenmaken en spelen met poppen, thema-exposities.

Openingstijden: wo/za/zo 12-17 u., liefst op afspraak, reserveren aanbevolen; andere dagen/tijden op verzoek.

Toegangsprijzen: volw € 5,50; kind (3-12)/CJP € 4,50; mediatheek € 6,-; besloten activiteit volw € 8,-; kind € 6,-

Openbaar vervoer: Zwolle Connexxion lijn 90/95, overstap h. Heerde Centrum/Dorpsplein buurtbus Connexxion 502, Vorchten Wijhe [BOOT] pontveer Wijhe/Heerde, lopen

Dit document via internet, zie: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/Pdf/corona.pdf>.

Engelstalige versie, zie <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/coronalibrarytour.pdf>.

Afbeelding: Jan Klaassen als dupák, een typische Tsjechische en Slowaakse trucpop die zich sprongsgewijs en stampend beweegt over het poppentoneel. Illustratie: Hetty Paërl (ca. 1992). Inspiratiebron: figuur gemaakt door de Slowaakse stangpoppenspeler Anton Anderle. Collectie: Poppenspe(e)lmuseum.

Afbeelding: gebruikte pleerol. 'Het witte goud': ludiek symbool voor hamsterwoede Coronapandemie COVID-19.
Zie ook: pagina 4.

Poppenspe(e)lmuseum Puppety Museum (ANBI)
Kerkweg 38 8193 KL Vorchten NL Tel./Phone: +31(0)578 - 63 13 29
info@poppenspelmuseum.nl <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/MailForm.html>
www.poppenspelmuseum.nl www.geheugenvannederland.nl/poppenspel2
<http://poppenspelmuseumbibliotheek.nl/Blinden.html>